

# Spis treści

|                                                 |       |
|-------------------------------------------------|-------|
| Od Wydawcy / Vorwort des Herausgebers . . . . . | XXI   |
| Od Autorów . . . . .                            | XXIII |
| Wstęp . . . . .                                 | XXV   |
| Wykaz skrótów . . . . .                         | XXX   |

## Rozdział 1

### Kształcenie i praktyka w prawie europejskim • 1

|                                                                                     |   |
|-------------------------------------------------------------------------------------|---|
| § 1. Pojęcie „prawo europejskie” i koncepcja niniejszej książki . . . . .           | 1 |
| § 2. Praca ze źródłami i materiałami do prawa europejskiego . . . . .               | 3 |
| I. Traktaty założycielskie . . . . .                                                | 3 |
| II. Wtórne normy prawne . . . . .                                                   | 4 |
| III. Wyroki Trybunału Sprawiedliwości . . . . .                                     | 5 |
| IV. Europejskie Centra Dokumentalne . . . . .                                       | 7 |
| V. Tradycyjne środki pomocnicze: podręczniki, czasopisma itp. . . . .               | 7 |
| VI. Elektroniczne środki pomocnicze: CD-ROM i banki danych <i>on-line</i> . . . . . | 8 |

## Rozdział 2

### Powstanie i cele Wspólnoty • 11

|                                                                                                                    |    |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| § 3. Historyczne tło utworzenia trzech europejskich Wspólnot . . . . .                                             | 11 |
| A. Motywy integracji Europy . . . . .                                                                              | 11 |
| B. Od powstania Rzeszy do wersalskiego porządku pokojowego . . . . .                                               | 13 |
| C. Weimar i droga do drugiej wojny światowej . . . . .                                                             | 13 |
| D. Wizja wielkich Europejczyków . . . . .                                                                          | 14 |
| § 4. Istotne działania na drodze rozwoju Wspólnoty aż do Rynku Wewnętrznego 1992 i Traktatu z Maastricht . . . . . | 17 |
| A. Urzeczywistnienie Unii Celnej i Wspólnego Rynku . . . . .                                                       | 17 |
| B. Wzloty i upadki polityki integracyjnej w latach sześćdziesiątych i siedemdziesiątych . . . . .                  | 18 |
| C. Powiększenie z sześciu do piętnastu państw członkowskich oraz umowy o stowarzyszeniu . . . . .                  | 19 |
| I. Rozszerzenie Wspólnoty do piętnastu państw członkowskich . . . . .                                              | 19 |
| II. Procedura wstępowania . . . . .                                                                                | 21 |
| III. Traktaty o stowarzyszeniu zgodnie z art. 131 i n. i art. 238 TWE . . . . .                                    | 23 |
| D. Program Rynku Wewnętrznego 1992 . . . . .                                                                       | 24 |
| E. Cele negocjacji i trudności przy ratyfikacji Traktatu z Maastricht . . . . .                                    | 25 |
| F. Konstrukcja Traktatu z Maastricht i poprawność terminologiczna . . . . .                                        | 27 |
| § 5. Pierwszy filar Unii Europejskiej: wspólnota gospodarcza i unia walutowa . . . . .                             | 29 |
| A. Przepisy ramowe i zasady ogólne . . . . .                                                                       | 29 |
| B. Obywatelstwo Unii Europejskiej . . . . .                                                                        | 30 |
| C. Przepisy dotyczące instytucji i procedur ustawodawczych . . . . .                                               | 31 |

|                                                                                                             |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| D. Nowe obszary kompetencji . . . . .                                                                       | 32 |
| E. Unia Gospodarcza i Walutowa . . . . .                                                                    | 34 |
| I. Harmonogram dochodzenia do Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW) . . . . .                                 | 36 |
| II. Instytucje Unii Gospodarczej i Walutowej . . . . .                                                      | 37 |
| III. Kryteria konwergencji unii walutowej . . . . .                                                         | 37 |
| 1. Stabilność cenowa . . . . .                                                                              | 38 |
| 2. Stabilność kursów walutowych . . . . .                                                                   | 38 |
| 3. Stabilność długoterminowych stóp procentowych . . . . .                                                  | 38 |
| 4. Zadłużenie publiczne . . . . .                                                                           | 39 |
| 5. Deficyt budżetowy . . . . .                                                                              | 39 |
| 6. Wyłonienie państw członkowskich unii walutowej . . . . .                                                 | 39 |
| § 6. Drugi filar UE: Wspólna Polityka Zagraniczna i Bezpieczeństwa . . . . .                                | 40 |
| A. Od Europejskiej Współpracy Politycznej do Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa . . . . .      | 40 |
| B. Mechanizmy decyzyjne w obszarze Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa . . . . .                | 42 |
| C. Uchwalone dotychczas <i>joint actions</i> Unii Europejskiej . . . . .                                    | 44 |
| D. Uchwalone dotychczas „Wspólne Stanowiska” Unii Europejskiej . . . . .                                    | 45 |
| § 7. Trzeci filar UE: współpraca w obszarze spraw wewnętrznych i wymiaru sprawiedliwości . . . . .          | 46 |
| A. Początki trzeciego filaru . . . . .                                                                      | 46 |
| B. Nowy kształt współpracy w obszarze wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych ujęty w TUE . . . . .    | 48 |
| C. Struktura instytucjonalna w obszarze wymiaru sprawiedliwości . . . . .                                   | 50 |
| D. Dotychczasowa aktywność na polu wspólnej polityki wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych . . . . . | 50 |
| Powtórzenie . . . . .                                                                                       | 54 |

### Rozdział 3

## **Pięć organów Wspólnoty, jej pozostałe instytucje i inne organizacje w europejskim procesie integracji • 57**

|                                                                          |    |
|--------------------------------------------------------------------------|----|
| § 8. Pięć organów według art. 4 TWE . . . . .                            | 58 |
| A. Ogólne ustalenia dotyczące organów i innych instytucji . . . . .      | 58 |
| I. Przegląd . . . . .                                                    | 58 |
| II. Nazwy organów . . . . .                                              | 58 |
| III. Siedziba organów . . . . .                                          | 60 |
| IV. Języki UE . . . . .                                                  | 61 |
| B. Parlament Europejski . . . . .                                        | 63 |
| I. Wprowadzenie . . . . .                                                | 63 |
| 1. Parlament międzynarodowy z posłami wybieranymi bezpośrednio . . . . . | 63 |
| 2. Wybory i procedury wyborcze . . . . .                                 | 63 |
| 3. Pozycja pojedynczych posłów . . . . .                                 | 66 |
| II. Skład . . . . .                                                      | 66 |
| III. Zadania i formy pracy . . . . .                                     | 68 |
| 1. Podział i kontrola władzy we Wspólnocie . . . . .                     | 68 |

|                                                                               |    |
|-------------------------------------------------------------------------------|----|
| 2. Funkcje ustawodawcze parlamentu . . . . .                                  | 68 |
| 3. Kontrolne funkcje Parlamentu . . . . .                                     | 70 |
| 4. Formy pracy . . . . .                                                      | 71 |
| C. Rada . . . . .                                                             | 72 |
| I. Wprowadzenie . . . . .                                                     | 72 |
| II. Rada Unii Europejskiej . . . . .                                          | 73 |
| 1. Skład . . . . .                                                            | 73 |
| 2. Zadania i formy pracy . . . . .                                            | 74 |
| III. Komitet Stałych Przedstawicieli państw członkowskich (CoRePer) . . . . . | 77 |
| IV. Rada Europejska . . . . .                                                 | 78 |
| V. Przedstawiciele państw członkowskich zjednoczeni w Radzie . . . . .        | 79 |
| D. Komisja . . . . .                                                          | 80 |
| I. Wprowadzenie . . . . .                                                     | 80 |
| II. Skład . . . . .                                                           | 80 |
| 1. Komisja jako kolegium . . . . .                                            | 80 |
| 2. „Komisja” jako organ . . . . .                                             | 83 |
| III. Zadania i formy pracy . . . . .                                          | 84 |
| 1. Zadania Komisji . . . . .                                                  | 84 |
| 2. Proces stanowienia prawa – między Komisją a Radą . . . . .                 | 87 |
| E. Trybunał Sprawiedliwości . . . . .                                         | 89 |
| I. Zadania . . . . .                                                          | 89 |
| II. Trybunał Sprawiedliwości i Sąd Pierwszej Instancji . . . . .              | 90 |
| III. Skład . . . . .                                                          | 93 |
| F. Trybunał Rewidentów Księgowych . . . . .                                   | 93 |
| § 9. Pozostałe ważne instytucje Wspólnoty . . . . .                           | 94 |
| A. Komitet Ekonomiczno-Społeczny (KES) . . . . .                              | 94 |
| B. Komitet Regionów (KR) . . . . .                                            | 95 |
| C. Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) . . . . .                               | 96 |
| Powtórzenie . . . . .                                                         | 98 |

## Rozdział 4

### Źródła prawa wspólnotowego • 101

|                                                               |     |
|---------------------------------------------------------------|-----|
| § 10. Pierwotne i wtórne prawo wspólnotowe . . . . .          | 101 |
| A. Pierwotne prawo wspólnotowe . . . . .                      | 101 |
| B. Wtórne prawo wspólnotowe . . . . .                         | 101 |
| I. Wydawanie wtórnego prawa wspólnotowego . . . . .           | 101 |
| 1. Rodzaje . . . . .                                          | 101 |
| 2. Zasada enumeratywnego upoważnienia jednostkowego . . . . . | 103 |
| 3. Obowiązek uzasadnienia według art. 190 TWE . . . . .       | 103 |
| 4. Publikacja i wejście w życie . . . . .                     | 103 |
| II. Rozporządzenia, dyrektywy i decyzje . . . . .             | 104 |
| 1. Rozporządzenia . . . . .                                   | 104 |
| 2. Dyrektywy . . . . .                                        | 105 |
| 3. Decyzje . . . . .                                          | 107 |

|                                                                                       |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| III. Zmiana, cofnięcie, odwołanie i uchylenie obowiązującego prawa wtórnego . . . . . | 108 |
| IV. Wewnętrzne prawo organizacyjne Wspólnoty . . . . .                                | 109 |
| V. Pozostałe działania Wspólnoty i działania wspólne państw członkowskich . . . . .   | 110 |
| C. Ogólne zasady prawne prawa wspólnotowego . . . . .                                 | 111 |
| D. Prawo sędziowskie . . . . .                                                        | 113 |
| Powtórzenie . . . . .                                                                 | 114 |

## Rozdział 5

### **Podstawowe zasady prawa wspólnotowego: nadrzędność i bezpośrednia skuteczność • 115**

|                                                                                                                                        |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| § 11. Państwowa hierarchia norm i klasyfikacja porozumień międzynarodowych . . .                                                       | 115 |
| § 12. Pierwszeństwo prawa wspólnotowego . . . . .                                                                                      | 119 |
| A. Nadrzędność z punktu widzenia Wspólnoty . . . . .                                                                                   | 119 |
| B. Pierwszeństwo z punktu widzenia państw członkowskich . . . . .                                                                      | 121 |
| C. Nadrzędność prawa wspólnotowego zgodnie z panującą obecnie opinią prawną . . . . .                                                  | 127 |
| § 13. Bezpośrednia skuteczność pierwotnego i wtórnego prawa wspólnotowego . . .                                                        | 129 |
| A. Różnica między bezpośrednim obowiązaniem i bezpośrednią skutecznością . . . . .                                                     | 129 |
| B. Bezpośrednia skuteczność w układzie wertykalnym i horyzontalnym . . . . .                                                           | 132 |
| C. Problem bezpośredniego stosowania dyrektyw . . . . .                                                                                | 133 |
| I. Specyficzny charakter dyrektyw w odniesieniu do bezpośredniego stosowania i bezpośredniej skuteczności . . . . .                    | 133 |
| II. Wcześniejsze orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości . . . . .                                                                      | 134 |
| III. Problemy z wcześniejszym orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości . . . . .                                                        | 136 |
| IV. Propozycje rozwiązania problemów bezpośredniej skuteczności przepisów dyrektyw w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości . . . . . | 136 |
| V. Pozostałe problemy . . . . .                                                                                                        | 138 |
| Powtórzenie . . . . .                                                                                                                  | 140 |

## Rozdział 6

### **Podział kompetencji między Wspólnotą i państwami członkowskimi oraz między organami Wspólnoty • 143**

|                                                                                                                                |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| § 14. Wyłączne i konkurencyjne kompetencje Wspólnoty, prekluzja i subsydiarność (pionowe rozgraniczenie kompetencji) . . . . . | 143 |
| A. Wprowadzenie i schemat weryfikacji . . . . .                                                                                | 143 |
| I. Problem przyporządkowania kompetencji do Wspólnoty . . . . .                                                                | 143 |
| II. Wyłączne i konkurencyjne kompetencje Wspólnoty . . . . .                                                                   | 147 |
| III. Schemat sprawdzania pionowego podziału kompetencji . . . . .                                                              | 148 |
| B. Objasnienia . . . . .                                                                                                       | 150 |

|                                                                                                                                           |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| I. Kompetencja Wspólnoty do stanowienia prawa opartego na określonych rozporządzeniach lub dyrektywach (test obszaru prawnego) . . .      | 150 |
| II. Test subsydiarności . . . . .                                                                                                         | 151 |
| III. Kompetencja stanowienia norm przez państwa członkowskie w obszarach problematycznych . . . . .                                       | 155 |
| IV. Sprawdzenie kolizji . . . . .                                                                                                         | 156 |
| V. Możliwe skutki (pionowego) konfliktu kompetencyjnego . . . . .                                                                         | 156 |
| § 15. Kompetencje ustawodawcze organów wspólnotowych i procedura uchwalania aktów prawnych (poziome rozgraniczenie kompetencji) . . . . . | 157 |
| A. Poziomy podział kompetencji . . . . .                                                                                                  | 157 |
| B. Procedura wydawania norm według art. 189c i 189b TWE w szczególności .                                                                 | 162 |
| I. Procedura współpracy według art. 189c TWE . . . . .                                                                                    | 162 |
| II. Procedura współdecydowania (art. 189b TWE) . . . . .                                                                                  | 164 |
| C. Podział władzy między instytucjami w procedurze wydawania norm . . . .                                                                 | 168 |
| D. Deficyt demokratyczny Wspólnoty . . . . .                                                                                              | 170 |
| I. Zewnętrzny deficyt demokratyczny między Radą i Parlamentem . . .                                                                       | 170 |
| II. Wewnętrzny deficyt demokratyczny w Parlamencie Europejskim . . .                                                                      | 171 |
| III. Wewnętrzny deficyt demokratyczny z punktu widzenia niemieckiego prawa konstytucyjnego . . . . .                                      | 173 |
| IV. Reprezentacja państw członkowskich w Radzie jako równoważnik? .                                                                       | 174 |
| V. Praktyczne znaczenie wewnętrznego deficytu demokratycznego . . .                                                                       | 176 |
| VI. Propozycje rozwiązań . . . . .                                                                                                        | 177 |
| Powtórzenie . . . . .                                                                                                                     | 181 |

## Rozdział 7

### Ochrona prawna przed sądami krajowymi i europejskimi • 183

|                                                                                                  |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| § 16. Modele prezentacji tematu ochrony prawnej. Wprowadzenie . . . . .                          | 183 |
| § 17. Postępowanie bezpośrednie przed Europejskim Trybunałem Sprawiedliwości .                   | 186 |
| A. Skargi przeciwko państwom członkowskim, art. 169 i 170 TWE . . . . .                          | 186 |
| I. Uwagi wstępne . . . . .                                                                       | 186 |
| 1. Postępowanie według procedury art. 169 . . . . .                                              | 187 |
| 2. Odstępstwa i ogólne problemy w związku z postępowaniem na podstawie art. 169 . . . . .        | 189 |
| II. Schemat sprawdzania zasadności skargi w trybie nadzoru . . . . .                             | 191 |
| 1. Dopuszczalność skargi w trybie nadzoru na podstawie art. 169 TWE                              | 191 |
| 2. Zasadność skargi w trybie nadzoru zgodnie z art. 169 TWE . . . .                              | 196 |
| 3. Sentencja wyroku i orzeczenie w sprawie kosztów . . . . .                                     | 200 |
| III. Nieprzestrzeganie wyroku według art. 169 i ewentualne konsekwencje                          | 201 |
| B. Skargi przeciwko Wspólnocie, art. 173–176 TWE . . . . .                                       | 202 |
| I. Uwagi wstępne . . . . .                                                                       | 202 |
| II. Schemat kontrolny z uwagami dotyczącymi skargi o nieważność zgodnie z art. 173 TWE . . . . . | 203 |
| 1. Dopuszczalność skargi o nieważność zgodnie z art. 173 TWE . . .                               | 204 |

|                                                                                                                                           |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 2. Zasadność skargi o nieważność zgodnie z art. 173 TWE . . . . .                                                                         | 210 |
| 3. Sentencja wyroku i decyzja o kosztach . . . . .                                                                                        | 213 |
| III. Schemat kontrolny z objaśnieniami na temat skargi o zaniechanie działania na podstawie art. 175 TWE . . . . .                        | 214 |
| 1. Dopuszczalność skargi o zaniechanie ( art. 175 TWE) . . . . .                                                                          | 214 |
| 2. Zasadność skargi o zaniechanie zgodnie z art. 175 TWE . . . . .                                                                        | 217 |
| 3. Sentencja wyroku i decyzja o kosztach . . . . .                                                                                        | 219 |
| C. Tymczasowa ochrona prawna . . . . .                                                                                                    | 219 |
| I. Zawieszenie realizacji kwestionowanego aktu . . . . .                                                                                  | 220 |
| II. Zarządzenia tymczasowe . . . . .                                                                                                      | 220 |
| III. Dopuszczalność wniosków o tymczasową ochronę prawną . . . . .                                                                        | 222 |
| 1. Zależność od sprawy głównej, toczącej się przed Trybunałem . . . . .                                                                   | 222 |
| 2. Dopuszczalność rzeczowa i funkcjonalna . . . . .                                                                                       | 222 |
| 3. Upoważnienie do złożenia wniosku . . . . .                                                                                             | 222 |
| 4. Forma i termin . . . . .                                                                                                               | 222 |
| 5. Potrzeba ochrony prawnej . . . . .                                                                                                     | 223 |
| IV. Zasadność wniosków o tymczasową ochronę prawną . . . . .                                                                              | 223 |
| 1. Konieczność tymczasowej ochrony prawnej w celu uniknięcia szkód nie do naprawienia . . . . .                                           | 223 |
| 2. Kryterium pilności . . . . .                                                                                                           | 224 |
| 3. Szanse powodzenia w rozprawie głównej i wyważenie interesów . . . . .                                                                  | 224 |
| V. Sentencje wyroków w sprawach o tymczasową ochronę prawną . . . . .                                                                     | 224 |
| § 18. Prawo europejskie w postępowaniu przed sądami krajowymi . . . . .                                                                   | 225 |
| A. Prawa i obowiązki obywateli wynikające z prawa wspólnotowego, do których przestrzegania zobowiązane są władze i sądy krajowe . . . . . | 225 |
| B. Procedura orzeczenia wstępnego zgodnie z art. 177 TWE . . . . .                                                                        | 227 |
| I. Wprowadzenie . . . . .                                                                                                                 | 227 |
| II. Dopuszczalność przedłożenia wniosków i udzielenie odpowiedzi . . . . .                                                                | 229 |
| 1. Dopuszczalność przedkładania wniosków . . . . .                                                                                        | 229 |
| 2. Czy istnieje możliwość wymuszenia wniosku o orzeczenie wstępne przez stronę w krajowym sporze prawnym? . . . . .                       | 237 |
| 3. Udzielenie odpowiedzi przez ETS na przedłożone zapytanie . . . . .                                                                     | 238 |
| 4. Skutek wiążący wyroków w procedurze orzeczenia wstępnego . . . . .                                                                     | 240 |
| C. Dopuszczalność tymczasowej ochrony prawnej na podstawie prawa wspólnotowego przed sądami krajowymi . . . . .                           | 240 |
| D. Roszczenia odszkodowawcze wobec państw członkowskich w przypadku nieprzestrzegania prawa wspólnotowego . . . . .                       | 241 |
| I. Wyrok w sprawie Francovich-I . . . . .                                                                                                 | 241 |
| II. Doprecyzowanie zasad odszkodowawczych w orzecznictwie Trybunału . . . . .                                                             | 243 |
| § 19. Incydentalna kontrola norm wspólnotowych . . . . .                                                                                  | 245 |
| Powtórzenie . . . . .                                                                                                                     | 247 |

## Rozdział 8

## Ochrona praw podstawowych w prawie wspólnotowym • 251

|                                                                                                                                |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| § 20. Prawa podstawowe jako ogólne zasady prawne prawa wspólnotowego . . . . .                                                 | 251 |
| A. Uwagi wstępne . . . . .                                                                                                     | 251 |
| B. „Odkrycie” praw podstawowych w prawie wspólnotowym . . . . .                                                                | 253 |
| C. Aktualne ujęcie doktryny praw podstawowych w prawie wspólnotowym . . . . .                                                  | 256 |
| § 21. Równouprawnienie kobiet i mężczyzn w miejscu pracy . . . . .                                                             | 257 |
| A. Uwagi wstępne . . . . .                                                                                                     | 257 |
| B. Zasada równości wynagrodzeń w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości . . . . .                                             | 258 |
| I. Bezpośrednia stosowalność i skutki dla osób trzecich . . . . .                                                              | 258 |
| II. Co oznacza „jednakowe wynagrodzenie za [...] jednakową pracę”? . . . . .                                                   | 258 |
| III. Pośrednia dyskryminacja płacowa, szczególnie przez pokrzywdzenie osób zatrudnionych w niepełnym wymiarze godzin . . . . . | 259 |
| IV. Dyskryminacja przy rozwiązaniu stosunku pracy i przy roszczeniach emerytalnych . . . . .                                   | 260 |
| C. Dyrektywy dotyczące równouprawnienia . . . . .                                                                              | 260 |
| D. Obowiązek przedstawienia dowodów dyskryminacji w miejscu pracy . . . . .                                                    | 262 |
| E. Prawne skutki naruszenia zasady równouprawnienia . . . . .                                                                  | 263 |
| § 22. Podstawowa ochrona prawna przeciwko środkom państw członkowskich? . . . . .                                              | 264 |
| Powtórzenie . . . . .                                                                                                          | 267 |

## Rozdział 9

## Swobodny przepływ towarów • 269

|                                                                                                          |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| § 23. Likwidacja ceł i opłat o takim samym skutku . . . . .                                              | 269 |
| A. Wspólnota jako unia celna . . . . .                                                                   | 269 |
| I. Wprowadzenie . . . . .                                                                                | 269 |
| II. Unia celna i rynek wewnętrzny . . . . .                                                              | 270 |
| B. Zakaz stosowania ceł i opłat o takim samym skutku . . . . .                                           | 274 |
| I. Definicja cła . . . . .                                                                               | 274 |
| II. Pobieranie ceł w praktyce . . . . .                                                                  | 275 |
| III. Opłaty o skutku równoznacznym do ceł . . . . .                                                      | 278 |
| IV. Podsumowanie . . . . .                                                                               | 279 |
| § 24. Likwidacja ilościowych ograniczeń przywozu i wywozu oraz środków o takim samym działaniu . . . . . | 280 |
| A. Naskicowanie problemu i struktura kontroli . . . . .                                                  | 280 |
| I. Uwagi wstępne . . . . .                                                                               | 280 |
| II. Schemat kontroli . . . . .                                                                           | 281 |
| B. Poszczególne kroki kontrolne . . . . .                                                                | 281 |
| I. Klasyczny schemat kontroli . . . . .                                                                  | 281 |
| 1. Regulacje prawne dotyczące handlu wewnątrz państwa członkowskiego? . . . . .                          | 282 |
| 2. Czym jest towar handlowy w rozumieniu art. 9 i 12 TWE? . . . . .                                      | 283 |

|                                                                                                                                                |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 3. Sprawdzenie czy towar objęty jest wspólnotową normą prawną . . .                                                                            | 284 |
| 4. Zakaz stosowania ilościowych ograniczeń przywozowych i środków o równoważnym skutku – podstawowa zasada swobody przepływu towarów . . . . . | 285 |
| 5. Sprawdzenie czy towary wwieszone traktowane są odmiennie, czy tak samo, jak towary krajowe tego samego rodzaju . . . . .                    | 286 |
| 6. Usprawiedliwienie ograniczenia wwozu? . . . . .                                                                                             | 287 |
| 7. Niedopuszczalność samowolnej dyskryminacji lub ukrytych ograniczeń w rozumieniu art. 36 zd. 2 TWE . . . . .                                 | 288 |
| 8. Proporcjonalność stosowanych środków . . . . .                                                                                              | 288 |
| II. Reforma doktryny swobodnego przepływu towarów w wyniku orzeczenia w sprawie Keck . . . . .                                                 | 289 |
| C. Konsekwencje naruszania prawa wspólnotowego (art. 30 TWE) przez podmioty prywatne . . . . .                                                 | 290 |
| § 25. Zakaz wprowadzania dyskryminujących podatków i opłat krajowych . . . . .                                                                 | 294 |
| A. Rozróżnienie między art. 9, 12, 13; art. 30; art. 95 TWE . . . . .                                                                          | 294 |
| I. Uwagi wstępne . . . . .                                                                                                                     | 294 |
| II. Rozróżnienie obciążenia finansowego od ograniczeń ilościowych . . .                                                                        | 296 |
| III. Przyporządkowanie obciążeń finansowych . . . . .                                                                                          | 296 |
| B. Jawna i ukryta dyskryminacja w krajowych regułach pobierania opłat oraz problem porównywalności produktów . . . . .                         | 298 |
| I. Zróżnicowane stawki podatkowe dla produktów porównywalnych . .                                                                              | 298 |
| II. Dwa zakazy zawarte w art. 95 TWE . . . . .                                                                                                 | 298 |
| Powtórzenie . . . . .                                                                                                                          | 301 |

## Rozdział 10

### Swobodny przepływ pracowników • 305

|                                                                                                                                                                    |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| § 26. Zakres swobody przemieszczania się . . . . .                                                                                                                 | 306 |
| A. Przegląd . . . . .                                                                                                                                              | 306 |
| B. Podstawy roszczeń do swobodnego przemieszczania się . . . . .                                                                                                   | 309 |
| I. Pierwotne prawo wspólnotowe, art. 48 i n. TWE . . . . .                                                                                                         | 309 |
| II. Wtórne prawo wspólnotowe . . . . .                                                                                                                             | 309 |
| 1. Rozporządzenie 1612/68 o swobodnym przepływie pracowników wewnątrz Wspólnoty . . . . .                                                                          | 309 |
| 2. Dyrektywa 68/360 o zniesieniu ograniczeń dotyczących podróżowania i pobytu pracobiorców państw członkowskich i członków ich rodzin wewnątrz Wspólnoty . . . . . | 310 |
| 3. Rozporządzenie 1251/70 o prawie pracowników do pozostania w obszarze państwa członkowskiego po ustaniu zatrudnienia . . . . .                                   | 311 |
| 4. Dyrektywa 90/365 o prawie do pobytu pracobiorców i osób wykonujących wolne zawody, które zakończyły aktywność zawodową . .                                      | 312 |
| 5. Dyrektywa 93/96 o prawie do pobytu dla studentów . . . . .                                                                                                      | 313 |
| 6. Dyrektywa 90/364 o prawie do pobytu . . . . .                                                                                                                   | 313 |
| 7. Rozporządzenie 1408/71 o stosowaniu systemu zabezpieczeń socjal-                                                                                                |     |

|                                                                                                                                                  |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| nnych wobec przemieszczających się pracobiorców i pracowników samodzielnych, jak i członków ich rodzin [...], zob. niżej § 29 . . .              | 313 |
| C. Treść i warunki roszczeń dotyczących swobodnego przemieszczania się. Schemat kontrolny . . . . .                                              | 313 |
| I. Pracownicy przemieszczający się, posiadający obywatelstwo jednego z państw członkowskich . . . . .                                            | 313 |
| 1. Pracobiorca . . . . .                                                                                                                         | 314 |
| 2. Pracobiorca, który czyni (lub uczynił) użytek z prawa do swobodnego przemieszczania się . . . . .                                             | 316 |
| 3. Pracobiorca posiadający obywatelstwo jednego z państw członkowskich . . . . .                                                                 | 317 |
| II. Korzystanie z praw do swobodnego przemieszczania się przez członków rodziny pracownika, bez względu na ich przynależność państwową . . . . . | 318 |
| III. Przyszli pracownicy odbywający szkolenie zawodowe: stażyści . . . . .                                                                       | 319 |
| D. Szczegóły roszczeń . . . . .                                                                                                                  | 321 |
| I. Wyjazd z kraju ojczystego . . . . .                                                                                                           | 321 |
| II. Wjazd do kraju przyjmującego . . . . .                                                                                                       | 322 |
| III. Poszukiwanie pracy . . . . .                                                                                                                | 322 |
| IV. Pobyt stały w państwie przyjmującym . . . . .                                                                                                | 323 |
| V. Równe traktowanie w dostępie do zatrudnienia, w wynagradzaniu, wszystkich pozostałych warunkach pracy i przy zwalnianiu . . . . .             | 323 |
| VI. Nabycie mieszkania własnościowego . . . . .                                                                                                  | 324 |
| VII. Równe traktowanie w odniesieniu do pozostałych przywilejów społecznych . . . . .                                                            | 325 |
| VIII. Specjalne prawa małżonków i dzieci . . . . .                                                                                               | 326 |
| IX. Szczególny przypadek układów o stowarzyszeniu . . . . .                                                                                      | 327 |
| § 27. Wyjątki na rzecz bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz ochrony zdrowia, art. 48 III TWE . . . . .                                     | 328 |
| I. Regulacje prawa pierwotnego i wtórnego . . . . .                                                                                              | 328 |
| II. Obszar stosowania wyjątków od swobody przepływu osób . . . . .                                                                               | 328 |
| III. Okoliczności usprawiedliwiające ograniczenia w swobodnym przemieszczaniu się . . . . .                                                      | 329 |
| 1. Względy porządku i bezpieczeństwa publicznego . . . . .                                                                                       | 329 |
| 2. Względy ochrony zdrowia . . . . .                                                                                                             | 330 |
| IV. Postępowanie sądowe w państwach członkowskich . . . . .                                                                                      | 331 |
| § 28. Wyjątki dotyczące administracji publicznej w państwach członkowskich, art. 48 IV TWE . . . . .                                             | 331 |
| § 29. Zarys systemu bezpieczeństwa socjalnego pracowników przemieszczających się . . . . .                                                       | 334 |
| I. Najważniejsze normy prawa wtórnego . . . . .                                                                                                  | 334 |
| II. Elementarne zasady prawa socjalnego . . . . .                                                                                                | 334 |
| 1. Zakaz dyskryminacji z powodu przynależności państwowej . . . . .                                                                              | 335 |
| 2. Ochrona ubezpieczeniowa niezależnie od miejsca zamieszkania . . . . .                                                                         | 335 |
| 3. Kumulacja wszystkich okresów ubezpieczenia . . . . .                                                                                          | 335 |
| 4. Zapobieganie kumulowaniu świadczeń . . . . .                                                                                                  | 336 |
| III. Aktualne systemy świadczeń . . . . .                                                                                                        | 337 |
| § 30. Układ z Schengen i likwidacja wewnętrznych granic Unii Europejskiej . . . . .                                                              | 338 |
| Powtórzenie . . . . .                                                                                                                            | 340 |

## Rozdział 11

## Swoboda świadczenia usług i swoboda prowadzenia działalności gospodarczej przez osoby fizyczne i spółki • 343

|                                                                                                                                                                                                    |     |
|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| § 31. Liberalizacja samodzielnej działalności gospodarczej we Wspólnocie . . . . .                                                                                                                 | 343 |
| A. Samodzielna i niesamodzielna działalność gospodarcza . . . . .                                                                                                                                  | 343 |
| B. Stopniowa liberalizacja samodzielnej działalności gospodarczej zgodnie z art. 54 i 63 TWE . . . . .                                                                                             | 344 |
| C. Równe traktowanie w stosunku do krajowców i prawdziwa swoboda działalności . . . . .                                                                                                            | 345 |
| D. Rozgraniczenie między działalnością gospodarczą i usługami . . . . .                                                                                                                            | 347 |
| E. Rozgraniczenie pomiędzy swobodą świadczenia usług i swobodą przepływu towarów . . . . .                                                                                                         | 348 |
| F. Grupy zawodowe podlegające specjalnym regulacjom . . . . .                                                                                                                                      | 350 |
| § 32. Swoboda prowadzenia działalności gospodarczej . . . . .                                                                                                                                      | 350 |
| A. Schemat kontrolny ograniczeń swobody prowadzenia działalności gospodarczej . . . . .                                                                                                            | 351 |
| B. Objasnienia . . . . .                                                                                                                                                                           | 352 |
| I. Regulacja lub środek państwa członkowskiego . . . . .                                                                                                                                           | 352 |
| II. Chronione przez prawo wspólnotowe formy korzystania ze swobody prowadzenia działalności gospodarczej . . . . .                                                                                 | 352 |
| 1. Uprzywilejowane osoby fizyczne i prawne . . . . .                                                                                                                                               | 352 |
| 2. Chronione formy korzystania z tej swobody . . . . .                                                                                                                                             | 352 |
| III. Brak wykonywania władzy państwowej w rozumieniu art. 55 TWE . . . . .                                                                                                                         | 353 |
| IV. Brak odpowiednich regulacji szczegółowych w prawie wspólnotowym . . . . .                                                                                                                      | 354 |
| V. Dyskryminacja czy traktowanie na równi z krajowcami . . . . .                                                                                                                                   | 354 |
| VI. Uzasadnienie środka ograniczającego ze względu na porządek i bezpieczeństwo publiczne oraz ochronę zdrowia w rozumieniu art. 56 I TWE lub ze względu na ochronę interesu społecznego . . . . . | 355 |
| 1. Środki dyskryminujące . . . . .                                                                                                                                                                 | 355 |
| 2. Środki niedyskryminujące . . . . .                                                                                                                                                              | 355 |
| VII. Proporcjonalność . . . . .                                                                                                                                                                    | 356 |
| § 33. Swoboda świadczenia usług . . . . .                                                                                                                                                          | 357 |
| A. Przypadki zastosowania reguł o swobodnym świadczeniu usług . . . . .                                                                                                                            | 357 |
| B. Schemat kontrolny . . . . .                                                                                                                                                                     | 360 |
| I. Regulacja albo środek prawny państwa członkowskiego . . . . .                                                                                                                                   | 360 |
| II. Usługi w rozumieniu art. 60 TWE . . . . .                                                                                                                                                      | 360 |
| III. Wykonywanie władzy państwowej w rozumieniu art. 55 w połączeniu z art. 66 TWE . . . . .                                                                                                       | 361 |
| IV. Brak regulacji specjalnych w prawie wspólnotowym . . . . .                                                                                                                                     | 361 |
| V. Naruszenie usług świadczonych między krajami członkowskimi . . . . .                                                                                                                            | 363 |
| 1. Wykonywanie usług (czynna swoboda świadczenia usług) . . . . .                                                                                                                                  | 363 |
| 2. Odbiór usług (bierna swoboda świadczenia usług) . . . . .                                                                                                                                       | 364 |
| 3. Usługi niezależne od osób . . . . .                                                                                                                                                             | 364 |
| 4. Ponadgraniczny transfer płatności jako zapłata za usługi . . . . .                                                                                                                              | 365 |

|                                                                                                                          |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| VI. Dyskryminacja . . . . .                                                                                              | 365 |
| VII. Uzasadnienie środka ograniczającego ze względu na porządek i bezpieczeństwo publiczne lub ochronę zdrowia . . . . . | 366 |
| VIII. Pozaekonomiczne uzasadnienie barier świadczenia usług ze względu na interes publiczny . . . . .                    | 367 |
| IX. Obowiązek uznawania mechanizmów ochronnych stosowanych w kraju ojczystym usługodawcy . . . . .                       | 367 |
| X. Proporcjonalność . . . . .                                                                                            | 368 |
| Powtórzenie . . . . .                                                                                                    | 369 |

## Rozdział 12

### Swoboda przepływu kapitału • 371

|                                                                                                                                             |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| § 34. Swobodny przepływ kapitału i płatności . . . . .                                                                                      | 371 |
| A. Przegląd historyczny . . . . .                                                                                                           | 371 |
| B. Aktualne zasady swobodnego przepływu kapitału . . . . .                                                                                  | 373 |
| I. Rzeczywisty i nierzeczywisty przepływ kapitału . . . . .                                                                                 | 373 |
| II. Rozgraniczenie między rzeczywistym przepływem kapitału i przepływem płatności w celu korzystania z innych swobód podstawowych . . . . . | 374 |
| C. Treść i zakres swobody przepływu kapitału na rynku wewnętrznym . . . . .                                                                 | 376 |
| D. Regulacje w sprawie przepływu kapitału pomiędzy Wspólnotą a państwami trzecimi . . . . .                                                 | 377 |
| Powtórzenie . . . . .                                                                                                                       | 379 |

## Rozdział 13

### Reguły konkurencji we Wspólnocie Europejskiej • 381

|                                                                                                                                 |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| § 35. Struktura i obszar stosowania wspólnotowych reguł konkurencji . . . . .                                                   | 381 |
| A. Uwagi wstępne . . . . .                                                                                                      | 381 |
| I. Ekonomiczne podstawy prawa o konkurencji . . . . .                                                                           | 381 |
| II. Pojęcie prawa o konkurencji . . . . .                                                                                       | 382 |
| B. Materialny obszar ważności prawa o konkurencji i jego źródła . . . . .                                                       | 382 |
| C. Podmiotowy obszar ważności wspólnotowego prawa o konkurencji . . . . .                                                       | 384 |
| D. Terytorialny obszar ważności . . . . .                                                                                       | 385 |
| E. Czasowy obszar ważności . . . . .                                                                                            | 385 |
| F. Rozgraniczenie między krajowym a wspólnotowym prawem o konkurencji . . . . .                                                 | 385 |
| I. Przedstawienie problemu . . . . .                                                                                            | 385 |
| II. Kontrola kompetencji i stosowane prawo . . . . .                                                                            | 386 |
| § 36. Zarys prawa materialnego . . . . .                                                                                        | 388 |
| A. Zakaz karteli ograniczających konkurencję . . . . .                                                                          | 388 |
| I. Niedopuszczalne porozumienia lub uzgodnienia między przedsiębiorstwami oraz postanowienia zrzeszeń przedsiębiorstw . . . . . | 388 |
| II. Powodowanie albo dążenie do ograniczenia lub wypaczenia konkurencji . . . . .                                               | 390 |
| III. Wpływ na handel międzynarodowy . . . . .                                                                                   | 391 |

|                                                                                                                          |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| IV. Porozumienia i uzgodnienia nie mające zezwolenia i nie mogące uzyskać zezwolenia zgodnie z art. 85 III TWE . . . . . | 392 |
| B. Zakaz nadużywania dominującej pozycji rynkowej . . . . .                                                              | 393 |
| I. Stan faktyczny i schemat kontrolny . . . . .                                                                          | 393 |
| II. Pozycja dominująca . . . . .                                                                                         | 394 |
| 1. Ustalenie rynku . . . . .                                                                                             | 394 |
| 2. Ustalenie pozycji rynkowej . . . . .                                                                                  | 396 |
| III. Wykorzystywanie w formie nadużycia . . . . .                                                                        | 398 |
| 1. Nadużycie pionowe i poziome . . . . .                                                                                 | 398 |
| 2. Przykład nadużycia zawarty w art. 86 II TWE lub inne nadużycie . . . . .                                              | 398 |
| 3. Wymóg związku przyczynowo-skutkowego między pozycją dominującą a nadużyciem nie jest konieczny! . . . . .             | 400 |
| 4. Postępowanie nieusprawiedliwione czynnikami obiektywnymi . . . . .                                                    | 400 |
| IV. Naruszanie zasad handlu między państwami członkowskimi . . . . .                                                     | 401 |
| C. Oddziaływanie i skutki prawne art. 85 i 86 TWE . . . . .                                                              | 401 |
| I. Bezpośredni skutek prawny: zakaz i nieważność . . . . .                                                               | 401 |
| II. Pośrednie skutki prawne: roszczenia o zaniechanie danego rodzaju działalności, roszczenia odszkodowawcze . . . . .   | 402 |
| III. Ochrona prawna . . . . .                                                                                            | 402 |
| D. Ograniczenia pomocy państwa . . . . .                                                                                 | 403 |
| I. Definicja . . . . .                                                                                                   | 403 |
| II. Dopuszczalne zapomogi na wewnętrznym rynku . . . . .                                                                 | 404 |
| III. Procedura przyznawania pomocy państwa . . . . .                                                                     | 405 |
| IV. Ochrona prawna . . . . .                                                                                             | 406 |
| Powtórzenie . . . . .                                                                                                    | 408 |

## Rozdział 14

### Prawo polskie w systemie prawa wspólnotowego • 411

|                                                                                                                              |     |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| § 37. Wpływ postanowień Układu Europejskiego i innych dokumentów wspólnotowych na działania dostosowawcze w Polsce . . . . . | 413 |
| I. Oobowiązania ogólne . . . . .                                                                                             | 413 |
| II. Ustalenia szczegółowe i ich moc wiążąca . . . . .                                                                        | 414 |
| § 38. Merytoryczne i metodologiczne aspekty zbliżania prawa polskiego do prawa Unii Europejskiej . . . . .                   | 417 |
| I. Jak i kiedy wdrażać wspólnotowe akty prawne? . . . . .                                                                    | 419 |
| II. Wspólna odpowiedzialność organów państwowych . . . . .                                                                   | 420 |
| III. Właściwa ranga aktu implementującego . . . . .                                                                          | 420 |
| IV. Działania prawne przed upływem terminu implementacji . . . . .                                                           | 421 |
| V. Znaczenie wskazań implementacyjnych dla Polski . . . . .                                                                  | 422 |
| 1. Obowiązek pełnego i terminowego wdrożenia . . . . .                                                                       | 422 |
| 2. Współdziałanie centralnych urzędów i instytucji w Polsce . . . . .                                                        | 423 |
| 3. Skuteczne zabezpieczenie praw i obowiązków wynikających z dyrektywy . . . . .                                             | 424 |
| 4. Zakres dowolności ustawodawczej przed końcowym terminem wdrożenia . . . . .                                               | 425 |

|                                                                                                                                                              |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| § 39. Negocjowanie postanowień traktatu o przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej w świetle „akcesyjnego” orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości . . . . . | 427 |
| I. Traktat o przystąpieniu jako cezura czasowa . . . . .                                                                                                     | 428 |
| II. Interpretacja przepisów traktatu o przystąpieniu przez Trybunał Sprawiedliwości . . . . .                                                                | 429 |
| 1. Przypadek: Danisco Sugar . . . . .                                                                                                                        | 430 |
| 2. Kierunki interpretacji Trybunału w przypadku pogorszenia sytuacji jednostek . . . . .                                                                     | 431 |
| 3. Niemożność powoływania się na argumenty nie uwzględnione w traktacie o przystąpieniu . . . . .                                                            | 432 |
| 4. Swoboda przemieszczania się w traktacie o przystąpieniu . . . . .                                                                                         | 432 |
| 5. Wolny przepływ towarów i przepisy przejściowe w traktacie o przystąpieniu . . . . .                                                                       | 433 |
| § 40. Dostosowanie prawa polskiego do <i>acquis communautaire</i> w świetle Konstytucji RP . . . . .                                                         | 435 |
| A. Ranga traktatu o przystąpieniu i TUE w Polsce po wejściu w życie Konstytucji . . . . .                                                                    | 436 |
| B. Uprawnienia Trybunału Konstytucyjnego RP . . . . .                                                                                                        | 437 |
| C. Konstytucja RP a inne umowy międzynarodowe . . . . .                                                                                                      | 439 |
| D. Perspektywa stosowania prawa wspólnotowego w Polsce po wejściu w życie Konstytucji RP . . . . .                                                           | 439 |
| I. Po przystąpieniu Polski do UE . . . . .                                                                                                                   | 439 |
| II. Przed akcesją do Unii. Znaczenie przepisów Układu Europejskiego . . . . .                                                                                | 440 |
| 1. Bezpośrednie stosowanie przepisów umów międzynarodowych zawartych przed wejściem w życie Konstytucji RP . . . . .                                         | 442 |
| 2. Bezpośredni skutek niektórych przepisów umów międzynarodowych . . . . .                                                                                   | 442 |
| 3. Decyzje Rady Stowarzyszenia Układu Europejskiego . . . . .                                                                                                | 444 |
| III. Prawo wspólnotowe w RP po 17 października 1997 r. Podsumowanie . . . . .                                                                                | 445 |
| § 41. Uwagi o stanie dostosowania prawa polskiego do prawa wspólnotowego . . . . .                                                                           | 445 |
| I. Stopień dostosowania prawa polskiego do prawa Unii . . . . .                                                                                              | 446 |
| II. Problemy dostosowawcze w wybranych obszarach . . . . .                                                                                                   | 447 |
| 1. Różnice metodologiczne i interpretacyjne w ocenie stanu dostosowania . . . . .                                                                            | 447 |
| 2. Reguły konkurencji . . . . .                                                                                                                              | 447 |
| 3. Podatki . . . . .                                                                                                                                         | 448 |
| 4. Zbieżność niezależna od prac dostosowawczych . . . . .                                                                                                    | 448 |
| III. Dwa rodzaje prac dostosowawczych . . . . .                                                                                                              | 449 |
| IV. Koszty dla budżetu i koszty ogólnospołeczne . . . . .                                                                                                    | 449 |
| § 42. Pozycja jednostek w prawie wspólnotowym . . . . .                                                                                                      | 449 |
| I. Ochrona praw jednostek – bezpośredni skutek . . . . .                                                                                                     | 451 |
| II. Problemy z bezpośrednią skutecznością dyrektyw . . . . .                                                                                                 | 451 |
| III. Znaczenie zasady odpowiedzialności państwa dla Polski . . . . .                                                                                         | 452 |
| IV. Odpowiedzialność państw członkowskich za naruszanie prawa wspólnotowego – rozwinięcie tematu . . . . .                                                   | 454 |
| 1. Pierwsze orzeczenia w sprawach o odszkodowanie . . . . .                                                                                                  | 454 |
| 2. Problemy ze skutecznością horyzontalnych przepisów dyrektyw . . . . .                                                                                     | 454 |
| 3. Odpowiedzialność odszkodowawcza za naruszenie jakiegokolwiek przepisu prawa wspólnotowego . . . . .                                                       | 456 |

|                                                                                     |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 4. Autonomiczność zasady odpowiedzialności . . . . .                                | 457 |
| 5. Warunki odpowiedzialności państwa za szkody . . . . .                            | 459 |
| 6. Procedury stosowane przy przyznawaniu odszkodowań . . . . .                      | 461 |
| V. Odpowiedzialność za szkody jako dopełnienie bezpośredniej skuteczności . . . . . | 462 |
| VI. Umacnianie pozycji jednostek . . . . .                                          | 463 |
| Powtórzenie . . . . .                                                               | 466 |

## Rozdział 15

### Przygotowania do negocjacji o członkostwo w Unii Europejskiej • 475

|                                                                                                                    |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| § 43. Gospodarcze i polityczne okoliczności procesu integracji Polski ze Wspólnotą Europejską . . . . .            | 476 |
| § 44. Przygotowanie do rozszerzenia Unii Europejskiej . . . . .                                                    | 478 |
| I. Kontekst procesu rozszerzenia Unii . . . . .                                                                    | 478 |
| II. Kryteria kopenhaskie . . . . .                                                                                 | 479 |
| III. Strategia przedczłonkowska i <i>Biała Księga</i> . . . . .                                                    | 480 |
| IV. <i>Avis Komisji i Agenda 2000</i> . . . . .                                                                    | 481 |
| V. Decyzja o rozpoczęciu negocjacji akcesyjnych . . . . .                                                          | 483 |
| § 45. Polskie przygotowania do członkostwa w Unii . . . . .                                                        | 483 |
| I. Od Pełnomocnika Rządu do Komitetu Integracji Europejskiej . . . . .                                             | 484 |
| II. Współpraca międzyresortowa . . . . .                                                                           | 486 |
| 1. Obszary negocjacyjne . . . . .                                                                                  | 486 |
| 2. Zmiany w KIE . . . . .                                                                                          | 487 |
| 3. <i>Raport Zespołu Międzyresortowego</i> . . . . .                                                               | 488 |
| III. Baza <i>Dossier</i> . . . . .                                                                                 | 491 |
| § 46. Początek negocjacji o członkostwo w Unii Europejskiej . . . . .                                              | 491 |
| I. Korzyści z integracji . . . . .                                                                                 | 491 |
| II. <i>Partnerstwo dla Członkostwa</i> . . . . .                                                                   | 493 |
| 1. Priorytety krótkoterminowe . . . . .                                                                            | 493 |
| 2. Priorytety średnioterminowe . . . . .                                                                           | 494 |
| 3. Pomoc preakcesyjna i zasada warunkowości . . . . .                                                              | 495 |
| III. <i>Narodowy Program Przygotowania do Członkostwa</i> . . . . .                                                | 496 |
| IV. Początek negocjacji akcesyjnych . . . . .                                                                      | 497 |
| V. Przegląd prawa . . . . .                                                                                        | 498 |
| 1. Rola przeglądu . . . . .                                                                                        | 498 |
| 2. Wspomagające bazy danych . . . . .                                                                              | 498 |
| 3. Wnioski ze <i>screeningu</i> . . . . .                                                                          | 499 |
| VI. Stanowiska negocjacyjne . . . . .                                                                              | 501 |
| § 47. Uwagi o negocjacjach z Unią Europejską. Okresy przejściowe i formułowanie stanowisk negocjacyjnych . . . . . | 502 |
| I. Rozwiązania przejściowe . . . . .                                                                               | 502 |
| 1. Dopuszczalność stosowania okresów przejściowych . . . . .                                                       | 502 |
| 2. Okresy przejściowe czy derogacje? . . . . .                                                                     | 503 |

|                                                                     |     |
|---------------------------------------------------------------------|-----|
| 3. Rozwiązania przejściowe a wsparcie ze strony Unii . . . . .      | 503 |
| 4. Pozycja Polski przy negocjowaniu okresów przejściowych . . . . . | 504 |
| 5. Charakter rozwiązań przejściowych . . . . .                      | 505 |
| II. Założenia do formułowania stanowisk negocjacyjnych . . . . .    | 506 |
| 1. Integracja – środek czy cel? . . . . .                           | 507 |
| 2. Inne dylematy wyboru strategii . . . . .                         | 508 |
| III. Wybór strategii negocjacyjnej . . . . .                        | 510 |
| IV. Uwagi końcowe . . . . .                                         | 512 |
| Powtórzenie . . . . .                                               | 514 |

## Rozdział 16

### Traktat Amsterdamski • 519

|                                                                                               |     |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| § 48. Reformy instytucjonalne i przesunięcia kompetencyjne . . . . .                          | 521 |
| A. Zmiany we Wspólnej Polityce Zagranicznej i Bezpieczeństwa . . . . .                        | 521 |
| I. Nowe podejście do spraw bezpieczeństwa . . . . .                                           | 521 |
| II. Zmiany instytucjonalne w obszarze II filaru . . . . .                                     | 522 |
| III. Znaczenie zmian WPZB dla Polski . . . . .                                                | 524 |
| B. Współpraca w zakresie wymiaru sprawiedliwości i spraw wewnętrznych . . . . .               | 526 |
| I. Przeniesienie części spraw z III do I filaru . . . . .                                     | 526 |
| II. Układ Europejski wobec problematyki SWWS . . . . .                                        | 527 |
| III. Problemy szczegółowe i ich wpływ na stanowisko Polski . . . . .                          | 528 |
| 1. Azyl i polityka wizowa . . . . .                                                           | 528 |
| 2. Kompetencje Trybunału Sprawiedliwości w sprawach przeniesionych do I filaru . . . . .      | 529 |
| 3. Wzrost roli Komisji i Parlamentu . . . . .                                                 | 530 |
| 4. Tematy pozostawione w III filarze . . . . .                                                | 530 |
| 5. Instrumenty prawne III filaru . . . . .                                                    | 531 |
| 6. Rola Komisji i Trybunału w sprawach pozostawionych w III filarze . . . . .                 | 532 |
| IV. Układ z Schengen w prawie wspólnotowym . . . . .                                          | 533 |
| C. Przeszeregowania kompetencyjne w Traktacie o utworzeniu Wspólnot Europejskich . . . . .    | 535 |
| I. Główne zmiany w politykach wspólnotowych . . . . .                                         | 535 |
| 1. Bezrobocie . . . . .                                                                       | 536 |
| 2. Ochrona zdrowia publicznego . . . . .                                                      | 537 |
| 3. Ochrona konsumentów . . . . .                                                              | 537 |
| 4. Ochrona środowiska naturalnego . . . . .                                                   | 537 |
| 5. Walka z korupcją . . . . .                                                                 | 538 |
| 6. Znaczenie zmian dla strony polskiej . . . . .                                              | 538 |
| II. Bliska współpraca niektórych państw członkowskich. Nowe możliwości integracyjne . . . . . | 539 |
| 1. Warunki legalności „bliższej współpracy” . . . . .                                         | 540 |
| 2. Korzyści i zagrożenia . . . . .                                                            | 543 |
| D. Reformy instytucjonalne . . . . .                                                          | 544 |
| I. Rada Unii Europejskiej . . . . .                                                           | 545 |
| II. Komisja Wspólnot Europejskich . . . . .                                                   | 546 |

|                                                                                       |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| III. Parlament Europejski . . . . .                                                   | 547 |
| IV. Trybunał Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich . . . . .                          | 548 |
| V. Trybunał Rewidentów Księgowych . . . . .                                           | 548 |
| VI. Pozostałe zmiany instytucjonalne . . . . .                                        | 549 |
| § 49. Unia Europejska i jej obywatele . . . . .                                       | 550 |
| A. Podstawowe prawa człowieka i prawa obywatelskie . . . . .                          | 550 |
| I. Prawa fundamentalne w prawie wspólnotowym . . . . .                                | 550 |
| II. Traktat Amsterdamski o prawach fundamentalnych . . . . .                          | 551 |
| III. Pozycja Polski wobec zmian Traktatu . . . . .                                    | 552 |
| B. Obywatelstwo europejskie . . . . .                                                 | 553 |
| C. Zasada subsydiarności i zasada proporcjonalności . . . . .                         | 554 |
| D. Rola parlamentów krajowych po Traktacie Amsterdamskim . . . . .                    | 555 |
| E. Upraszczanie i poprawa jakości przepisów wspólnotowych . . . . .                   | 556 |
| F. Wzrost jawności działań instytucji wspólnotowych . . . . .                         | 559 |
| G. Zmiany w prawie materialnym jako przejaw zbliżania Unii do jej obywateli . . . . . | 560 |
| § 50. Podsumowanie zmian w Traktacie Amsterdamskim . . . . .                          | 563 |
| Powtórzenie . . . . .                                                                 | 567 |
| Indeks . . . . .                                                                      | 575 |